

Naam: .....

Opleiding: .....

**A08C7Aa – Religie, zingeving en levensbeschouwing***Examen van vrijdag 14 augustus***1. Wat is...? Geef telkens een omschrijving:**

... / 5

**a. Identificatie:**

*We spiegelen ons aan de anderen, nemen het dominante verhaal over. De maatschappij zegt ons wie we zijn, moeten zijn, niet mogen zijn. Overnemen van verwachtingen en opdrachten voor onze toekomst vanwege onze familie, onze sociale groep, onze cultuur, enz.*

**b. Radicale pluraliteit:**

*Alles kan vanuit talloos verschillende perspectieven beschouwd worden die allemaal waarde hebben, ook al zijn ze weinig compatibel of zelfs tegenstrijdig. Er is geen universeel eenheidsperspectief meer. Niemand kan nog zomaar beweren de waarheid in pacht te hebben.*

**c. Crowding out:**

*Door het gebruik van extrinsieke incentives (geldelijke beloningen, boetes) verdwijnt de intrinsieke motivatie om het goede te doen/het kwade te vermijden. Bvb. ouders voelen zich gerechtigd om te laat te komen aan de crèche eens ze er moeten = kunnen voor betalen.*

**d. Heteronomie:**

*“Heteronomie” is afgeleid van de Griekse woorden *heteros* (“ander”) en *nomos* (“wet”). Het betekent dat het/de andere ons de wet stelt. Zoals wanneer een lijdende ander ongevraagd op mijn pad verschijnt en mij stilzwijgend voor hem verantwoordelijk stelt.*

Naam: .....

e. Het NOMA-principe:

NOMA = "non-overlapping magisteria" (Stephen J. Gould): de visie dat geloof en wetenschap twee onderscheiden domeinen zijn met eigen taak en autoriteit (wetenschap verklaart de werkelijkheid; geloof is bezig met levensvragen). Er kan daarom geen conflict zijn tussen beide.

## 2. Synthesevraag:

... / 10

Wat zijn alteriteitservaringen? Waarom zijn ze belangrijk? Wat kenmerkt ze? Van welke andere, typisch hedendaagse ervaringen moeten we alteriteitservaringen onderscheiden? Maak in je antwoord gebruik van de fragmenten uit *Schindler's List* die we tijdens de les bekeken hebben:

- Alteriteitservaringen zijn ervaringen van onherleidbare andersheid, dat het niet klopt, dat we geen heer en meester zijn van de situatie. Het gaat om ervaringen waarbij we stoten op de grenzen van ons begrip, van ons kunnen, van ons verhaal. Ze kunnen zowel positief als negatief zijn, zowel individueel als collectief. Het zijn ervaringen van wat ons te boven gaat, van wat we niet beheersen.

- Alteriteitservaringen zijn belangrijk omdat ze ons confronteren met de grenzen van ons eigen verhaal: ze confronteren ons met de beperktheid van ons eigen verhaal en met het geweld van dat eigen verhaal. Ze zijn daarom een belangrijke aanzet om gevoelig te worden voor andersheid en zo het eigen verhaal om te vormen tot een open verhaal.

- Kenmerken van alteriteitservaringen:

- (1) Overvallen ons ongewild, ongevraagd en onverwacht: bvb. Schindler was die ochtend niet op pad gegaan met de intentie het meisje in het rode jasje te zien.
- (2) Confrontatie met vreemdheid die niet in het eigen verhaal te vatten is: in de film geïllustreerd door het rode jasje dat het enige kleurelement is in een zwart-wit film.
- (3) Stellen onze identiteit, onze zekerheden, in vraag: Schindler begint te twijfelen over zijn rol als entrepreneur, profiteur en sympathisant van de nazi's.
- (4) Engagerend, ze zetten aan tot actie: Schindler begint zijn

Naam: .....

*fabriek te gebruiken om zoveel mogelijk joden te redden en gebruikt uiteindelijk zijn volledige fortuin om ze vrij te kopen.*

*- Alteriteitservaringen moeten onderscheiden worden van kickervaringen. Kicks zijn korte, hevige sensaties die het onzekere individu een momentane bevestiging van het eigen bestaan bieden: "ik ben hier", "ik ga niet op in de onoverzichtelijke brij van veelheid". Ze streven naar onmiddellijke identiteit, zijn eigenmachtig gezocht, zijn steeds meer van hetzelfde en vrijblijvend.*

**3. Waar of onwaar? Geef telkens een beknopte motivatie:**

... / 5

a. Volgens Paul Verhaeghe is onze identiteit een sociale constructie en heeft die bijgevolg geen biologisch fundament:

☐ waar      ☐ onwaar

*Paul Verhaeghe benadrukt dat onze identiteit een constructie is vanuit de omgeving. Maar bouwen doe je steeds op een fundament en dat fundament is biologisch-evolutionair: de mens als sociaal en hiërarchisch wezen dat in staat is tot samenwerking en competitie.*

b. Detraditionalisering betekent dat tradities verdwijnen:

☐ waar      ☐ onwaar

*Detraditionalisering betekent dat traditionele opvattingen, gedragingen en omgangsvormen gerelativeerd worden. Ze verliezen hun dwingend karakter, maar verdwijnen niet. Ze veranderen van sociaal dwingende opties in mogelijke mogelijkheden.*

c. Gerichte hulp is wijdverbreid in het dierenrijk en moet bijgevolg reeds vroeg in de evolutie van het leven ontstaan zijn:

☐ waar      ☐ onwaar

*Gerichte hulp betekent dat we in staat zijn in te schatten wat er met een ander aan de hand is en wat hij/zij nodig heeft. Dit vraagt om toegenomen intelligentie en komt daarom slechts bij enkele diersoorten voor (wel bij mensapen, olifanten en dolfijnen).*

Naam: .....

d. Het feit dat de priester en de leviet in de parabel van de Barmhartige Samaritaan met een wijde boog om de gewonde man heen lopen maakt duidelijk dat ze hem niet hebben zien liggen:

☐ waar ☐ onwaar

*De priester en de leviet lopen juist met een boog om de gewonde man omdat ze hem hebben zien liggen (anders zouden ze rechtdoor gelopen zijn). Ze worden door hem geraakt en weten zich geappelleerd, maar kiezen ervoor deze verstoring van hun zijnsparing te negeren.*

e. Taede Smedes is een aanhanger van het kloofmodel want hij verdedigt een complete "boedelscheiding" tussen beide:

☐ waar ☐ onwaar

*Taede Smedes benadrukt dat geloof en wetenschap verschillende manieren van spreken zijn, maar verdedigt toch geen complete boedelscheiding tussen beide. Hij staat namelijk ook voor resonanties tussen beide waarbij geloof en wetenschap samenklinken.*

#### 4. Beantwoord volgende twee vragen:

... / 10

a. Wat kenmerkt volgens Paul Verhaeghe het neoliberalisme? Wat doet het neoliberalisme met het egoïsme? Welk moreel onderscheid maakt het neoliberalisme?

*Het neoliberalisme wordt volgens Verhaeghe gekenmerkt door een nieuwe dwingende morele norm, met name die van de efficiëntie of meer winst op korte termijn door het installeren van meer concurrentie tussen de mensen (cf. het 'Rank and Yank'-systeem). Het neoliberalisme herdefinieert het egoïsme in drie stappen: (1) egoïsme is natuurlijk, (2) egoïsme is rationeel en de beste strategie, en (3) egoïsme is zelfs de hoogste deugd want als we met z'n allen egoïstisch zijn zal het uiteindelijk in het voordeel zijn van iedereen. Het ideaal van het neoliberalisme is de entrepreneur, het hardwerkwerkende, flexibele, efficiënte individu dat uit is op winst en daarom rationeel en instrumenteel-egoïstisch. Daar tegenover staat de profiteur, de loser die niet bijdraagt aan de maatschappij en bovendien nog profiteert van wat de hardwerkende entrepreneurs opgebouwd hebben.*

Naam: .....

b. Wat is altruïsme en op welke manier is empathie hiervan het evolutionair fundament?

*Altruïsme betekent iets doen dat geen voordeel of zelfs een nadeel oplevert in de strijd om het bestaan. Dit vraagt om een sterke en onmiddellijke drijfveer. Volgens Frans De Waal biedt empathie deze drijfveer. Empathie betekent de nood/pijn van een ander voelen. Empathie gebeurt automatisch en levert als zodanig een voordeel op in de strijd om het bestaan (een empathische moeder die de nood van haar kroost voelt, zal een betere moeder zijn). Dankzij het vermogen de pijn van een ander te voelen en, bij toegenomen cognitieve vermogens, te weten wat hij nodig heeft, kunnen we komen tot altruïstische daden: bvb. chimpansee springt in het water om soortgenoot van verdrinking te redden, ook al doet hij dit op gevaar voor eigen leven want chimpansees kunnen niet zwemmen en is dit eigenlijk niet rationeel (twee verdronken chimpansees is erger dan één verdronken individu).*

#### 5. Toepassingsvraag:

... / 10

In het *dS Weekblad* van zaterdag 8 augustus laatstleden verscheen een gesprek met filosoof Johan Braeckman en gynaecoloog en politica Petra De Sutter. Lees het stuk van het gesprek onder het kopje 'Als termieten' (zie bijlage) en reageer er op, waarbij je gebruik maakt van ideeën en inzichten uit de cursus:

*In het fragment 'Als termieten' komt de verhouding tussen geloof en wetenschap aan bod. In de cursus hebben we vier modellen besproken om de relatie tussen geloof en wetenschap te denken. Eén van deze modellen, het zogenaamde 'conflictmodel' stelt dat geloof en wetenschap onvermijdelijk met elkaar in tegenspraak zijn. Het zijn concurrerende verklaringen van dezelfde werkelijkheid. Ze kunnen dan ook niet beide gelijk hebben. We moeten kiezen. In het fragment lijkt Braeckman het meest aan te sluiten bij dit model wanneer hij verdedigt dat een wetenschapper maar moeilijk geloof kan hechten aan het manifest bovennatuurlijke. De Sutter daarentegen lijkt eerder aan te sluiten bij het kloofmodel of bij het differentiemodel wanneer ze zegt dat wetenschap één manier is om de werkelijkheid te beschrijven, maar dat het niet dé waarheid is. Het kloofmodel stelt dat geloof en wetenschap het eigenlijk over verschillende zaken hebben en dus*

Naam: .....

*helemaal niet met elkaar in conflict hoeven te komen. Wetenschappers beschrijven en verklaren de werkelijkheid en het geloof houdt zich bezig met zingeving en levensvragen. Het differentiemodel benadrukt, net als het kloofmodel, het onderscheid tussen geloof en wetenschap. In tegenstelling tot het kloofmodel, benadrukt het differentiemodel echter dat geloof en wetenschap niet volledig gescheiden kunnen worden omdat ze het over dezelfde werkelijkheid hebben. Ze raken elkaar en worden gedreven door dezelfde houding van verwondering over de werkelijkheid, hetzelfde verlangen om te begrijpen. Of De Sutter nu eerder bij het kloofmodel aansluit of toch eerder bij het differentie-model is afhankelijk van hoe scherp ze de wetenschap van andere benaderingen van de werkelijkheid scheidt. Uit hetgeen ze in dit fragment zegt, kunnen we dit niet op een sluitende manier afleiden.*

TOTAAL: ... / 40

HERLEID TOTAAL VOOR AFRONDING: ... / 20

HERLEID TOTAAL NA AFRONDING: ... / 20